

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 1ης Οκτωβρίου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης —
Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 — Άρθρα 8, 12 και 15 —
Διεθνής δικαιοδοσία σε ζητήματα γονικής μέριμνας — Διαδικασία σχετική με την επιμέλεια παιδιού
που έχει τη συνήθη διαμονή του στο κράτος μέλος της διαμονής της μητέρας του —
Παρέκταση δικαιοδοσίας υπέρ δικαστηρίου του κράτους μέλους της διαμονής του πατέρα του παιδιού
αυτού — Περιεχόμενο»

Στην υπόθεση C-436/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, την οποία υπέβαλε το
Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) (Ηνωμένο Βασίλειο) με απόφαση της
2ας Αυγούστου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο την ίδια ημέρα, στο πλαίσιο της δίκης

E.

κατά

B.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο του
Δικαστηρίου που ασκεί καθήκοντα δικαστή του δεύτερου τμήματος, J. L. da Cruz Vilaça,
J.-C. Bonichot και A. Arabadjiev (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοίκησης,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 15ης Μαΐου
2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο E., εκπροσωπούμενος από την C. Marín Pedreño, solicitor, τον D. Williams, QC, και τον M. Gration, barrister,
- η B., εκπροσωπούμενη από την N. Hansen, solicitor, τον H. Setright, QC, και τους E. Devereaux και R. Genova Alquacil, advocates,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τις V. Kaye καθώς και M. Gray, barrister,
 - η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Henze και την J. Kemper,
 - η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. García-Valdecasas Dorrego,
 - η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον M. Wilderspin και την A.-M. Rouchaud-Joët,
- κατόπιν της απόφασης που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,
- εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 8, 12 και 15 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε κατά την εκδίκαση διαφοράς μεταξύ του Ε. (που θα αναφέρεται στο εξής ως πατέρας) και της Β. (που θα αναφέρεται στο εξής ως μητέρα), αντικείμενο της οποίας είναι το ζήτημα αν τα δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου έχουν διεθνή δικαιοδοσία για να προσδιορίσουν, μεταξύ άλλων, αφενός τον τόπο της συνήθους διαμονής του παιδιού των διαδίκων, το οποίο θα αναφέρεται στο εξής ως Σ., δηλαδή με το αρχικό γράμμα του ονόματός του, και αφετέρου το δικαίωμα επικοινωνίας του πατέρα με το παιδί.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει τα εξής:

«Οι κανόνες αρμοδιότητας που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. Αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να είναι αρμόδια τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού ή ύστερα από συμφωνία μεταξύ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας.»
- 4 Στο τμήμα 2, που επιγράφεται «Γονική μέριμνα», του κεφαλαίου II του κανονισμού 2201/2003, το οποίο επιγράφεται «Δικαιοδοσία», το άρθρο 8, που επιγράφεται «Γενική δικαιοδοσία», ορίζει τα εξής:

«1. Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής.

2. Η παράγραφος 1 δεν θίγει τις διατάξεις των άρθρων 9, 10 και 12.»

- 5 Το άρθρο 9 του κανονισμού 2201/2003, το οποίο επιγράφεται «Διατήρηση της αρμοδιότητας της προγενέστερης συνήθους διαμονής του παιδιού», προβλέπει τα εξής:

«1. Όταν ένα παιδί μετοικεί νομίμως από ένα κράτος μέλος σε άλλο και αποκτά σε αυτό νέα συνήθη διαμονή, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του παιδιού διατηρούν την αρμοδιότητά τους, κατά παρέκκλιση του άρθρου 8, για περίοδο τριών μηνών μετά τη μετοικεσία, προκειμένου να τροποποιήσουν απόφαση η οποία αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας εκδοθείσα σε αυτό το κράτος μέλος πριν από τη μετοικεσία του παιδιού, εφόσον ο δικαιούχος του δικαιώματος επικοινωνίας δυνάμει της αποφάσεως που αφορά το δικαίωμα επικοινωνίας εξακολουθεί να διαμένει συνήθως στο κράτος μέλος της προηγούμενης συνήθους διαμονής του παιδιού.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται εάν ο δικαιούχος του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1 έχει αποδεχθεί την αρμοδιότητα των δικαστηρίων του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής του παιδιού συμμετέχοντας σε διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους χωρίς να αμφισβητήσει την αρμοδιότητά τους.»

- 6 Το άρθρο 12 του κανονισμού 2201/2003, που επιγράφεται «Παρέκταση αρμοδιότητας», προβλέπει στην παράγραφο του 3 τα ακόλουθα:

«Τα δικαστήρια κράτους μέλους είναι επίσης αρμόδια σε θέματα γονικής μέριμνας [...], εφόσον

- α) το παιδί έχει στενή σχέση με αυτό το κράτος μέλος, λόγω, ιδίως, του ότι ένας εκ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας έχει τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος ή το παιδί έχει την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους

και

- β) η αρμοδιότητα των εν λόγω δικαστηρίων έχει γίνει ρητώς ή κατ' άλλον ανεπιφύλακτο τρόπο αποδεκτή από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της διαδικασίας κατά την ημερομηνία που επελήφθη το δικαστήριο και η αρμοδιότητα είναι προς το συμφέρον του παιδιού.»

- 7 Το άρθρο 15 του κανονισμού 2201/2003, το οποίο επιγράφεται «Παραπομπή σε δικαστήριο καταλληλότερο να εκδικάσει την υπόθεση», προβλέπει τα εξής:

«1. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, το δικαστήριο κράτους μέλους που έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης μπορεί, εάν κρίνει ότι δικαστήριο άλλου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει ιδιαίτερη σχέση είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση ή μέρος της υπόθεσης και εφόσον αυτό εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του παιδιού:

- α) να αναστείλει την εκδίκαση της υποθέσεως ή μέρους αυτής και να καλέσει τα μέρη να προσφύγουν ενώπιον του δικαστηρίου αυτού του άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με την παράγραφο 4, ή
- β) να καλέσει δικαστήριο ενός άλλου κράτους μέλους να ασκήσει τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με την παράγραφο 5.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται

- α) ύστερα από αίτηση ενός των μερών, ή
- β) με πρωτοβουλία του δικαστηρίου, ή
- γ) ύστερα από αίτημα του δικαστηρίου ενός άλλου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει στενό σύνδεσμο, σύμφωνα με την παράγραφο 3.

Η παραπομπή δεν μπορεί όμως να γίνεται με πρωτοβουλία του δικαστηρίου ή ύστερα από αίτημα του δικαστηρίου ενός άλλου κράτους μέλους, εκτός εάν γίνεται δεκτή τουλάχιστον από ένα εκ των μερών.

3. Θεωρείται ότι το παιδί έχει στενό σύνδεσμο με ένα κράτος μέλος, κατά την έννοια της παραγράφου 1, εάν

- α) αφότου επιλήφθηκε το δικαστήριο, κατά την έννοια της παραγράφου 1, το παιδί έχει αποκτήσει τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος, ή
- β) το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος, ή
- γ) το παιδί έχει την ιθαγένεια αυτού του κράτους μέλους, ή
- δ) ο ένας των δικαιούχων της γονικής μέριμνας έχει τη συνήθη διαμονή του σε αυτό το κράτος μέλος, ή
- ε) η διαφορά αφορά τα μέτρα προστασίας του παιδιού που συνδέονται με τη διοίκηση, τη συντήρηση ή τη διάθεση της περιουσίας του παιδιού, η οποία βρίσκεται στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους.

4. Το δικαστήριο του κράτους μέλους που έχει δικαιοδοσία να κρίνει επί της ουσίας ορίζει προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να επιληφθούν τα δικαστήρια του άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με την παράγραφο 1.

Εάν τα δικαστήρια δεν επιληφθούν εντός αυτής της προθεσμίας, το δικαστήριο που επιλήφθηκε πρώτο εξακολουθεί να ασκεί τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με τα άρθρα 8 έως 14.

5. Το δικαστήριο αυτού του άλλου κράτους μέλους μπορεί, εφόσον αυτό, λόγω των ειδικών περιστάσεων της υποθέσεως, είναι προς το συμφέρον του παιδιού, να κηρύξει εαυτό αρμόδιο εντός προθεσμίας έξι εβδομάδων αφότου επιλήφθηκε της υποθέσεως σύμφωνα με την παράγραφο 1, στοιχείο α' ή β'. Στην περίπτωση αυτή, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί πρώτο κηρύσσει εαυτό αναρμόδιο. Σε αντίθετη περίπτωση, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί πρώτο εξακολουθεί να ασκεί τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με τα άρθρα 8 έως 14.

6. Τα δικαστήρια συνεργάζονται για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου είτε απευθείας είτε μέσω των κεντρικών αρχών που ορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 53.»

- 8 Στο τμήμα 3, που επιγράφεται «Κοινές διατάξεις», του κεφαλαίου II του κανονισμού 2201/2003, το οποίο επιγράφεται «Δικαιοδοσία», το άρθρο 16, που επιγράφεται «Επιλαμβανόμενο δικαστήριο», προβλέπει τα εξής:

«1. Ένα δικαστήριο λογίζεται ως επιληφθέν:

- α) από της καταθέσεως στο δικαστήριο του εισαγωγικού εγγράφου της δίκης ή άλλου ισοδύναμου εγγράφου, εφόσον ο ενάγων δεν παρέλειψε στη συνέχεια να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα για την κοινοποίηση ή την επίδοση του εγγράφου στον εναγόμενο,
ή
- β) εφόσον το έγγραφο πρέπει να κοινοποιηθεί ή να επιδοθεί προτού κατατεθεί στο δικαστήριο, [από] την ημερομηνία παραλαβής του από την αρχή που είναι υπεύθυνη για την κοινοποίηση ή την επίδοση, υπό την προϋπόθεση ότι ο ενάγων δεν παρέλειψε στη συνέχεια να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα για την κατάθεση του εγγράφου στο δικαστήριο.»

- 9 Στο τμήμα 1, που επιγράφεται «Αναγνώριση», του κεφαλαίου III του κανονισμού 2201/2003, το οποίο επιγράφεται «Αναγνώριση και εκτέλεση», το άρθρο 21, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, το οποίο επιγράφεται «Αναγνώριση αποφάσεων», ορίζει τα εξής:

«Οι αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος αναγνωρίζονται στα λοιπά κράτη μέλη χωρίς καμία διαδικασία.»

- 10 Στο ίδιο τμήμα 1, το άρθρο 26 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Μη αναθεώρηση επί της ουσίας», προβλέπει τα εξής:

«Η επί της ουσίας αναθεώρηση απόφασης αποκλείεται.»

- 11 Το τμήμα 4 του εν λόγω κεφαλαίου III του κανονισμού 2201/2003 επιγράφεται «Εκτέλεση αποφάσεων που αφορούν το δικαίωμα επικοινωνίας και την επιστροφή του παιδιού» και περιλαμβάνει το άρθρο 41, παράγραφος 1, το οποίο έχει ως εξής:

«Εκτελεστή απόφαση εκδιδόμενη σε κράτος μέλος για το δικαίωμα επικοινωνίας κατά την έννοια του άρθρου 40, παράγραφος 1, στοιχείο α', για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό σύμφωνα με την παράγραφο 2 στο κράτος μέλος προέλευσης, αναγνωρίζεται και εκτελείται σε άλλο κράτος μέλος χωρίς να απαιτείται κήρυξη εκτελεστότητάς της και χωρίς η αναγνώριση να μπορεί να προσβληθεί.

Ακόμη και αν το εθνικό δίκαιο δεν προβλέπει την εκτελεστότητα απευθείας εκ του νόμου, παρά ενδεχόμενη προσφυγή, απόφασης με την οποία αναγνωρίζεται δικαίωμα επικοινωνίας, το δικαστήριο προέλευσης μπορεί να κηρύξει την απόφαση εκτελεστή.»

- 12 Το τμήμα 6 του εν λόγω κεφαλαίου III του κανονισμού 2201/2003 επιγράφεται «Λοιπές διατάξεις» και περιλαμβάνει το άρθρο 47, παράγραφος 2, που προβλέπει τα εξής, όσον αφορά τη «Διαδικασία εκτέλεσης»:

«Απόφαση που έχει εκδοθεί από δικαστήριο άλλου κράτους μέλους και έχει κηρυχθεί εκτελεστή σύμφωνα με το τμήμα 2 [ή] για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό σύμφωνα με το άρθρο 41, παράγραφος 1, ή το άρθρο 42, παράγραφος 1, εκτελείται στο κράτος εκτέλεσης υπό τους αυτούς όρους σαν είχε εκδοθεί σε αυτό το κράτος μέλος.

Συγκεκριμένα, απόφαση για την οποία εκδίδεται πιστοποιητικό σύμφωνα με το άρθρο 41, παράγραφος 1, ή το άρθρο 42, παράγραφος 1, δεν μπορεί να εκτελείται αν είναι ασυμβίβαστη με μεταγενέστερη εκτελεστή απόφαση.»

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

- 13 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 8 του νόμου για την προστασία του παιδιού του 1989 (Children Act 1989) επιτρέπει στα δικαστήρια της Αγγλίας και της Ουαλίας να εκδίδουν αποφάσεις για τη διαμονή του παιδιού («residence order») και για το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας με το παιδί («contact order»), για την επιβολή ορισμένων απαγορεύσεων («prohibited steps order»), καθώς και για συγκεκριμένα ζητήματα («specific issue order»), όπως είναι οι αποφάσεις για την επιστροφή του παιδιού στην περιφέρεια του αρμόδιου δικαστηρίου, για τον τόπο εκπαίδευσης του παιδιού ή για το ζήτημα αν το παιδί πρέπει να ακολουθήσει ορισμένη ιατρική αγωγή.

- 14 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου για το οικογενειακό δίκαιο του 1986 (Family Law Act 1986) ορίζει τα εξής:

«Τα δικαστήρια της Αγγλίας και της Ουαλίας δεν εκδίδουν αποφάσεις κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α, σε σχέση με παιδιά παρά μόνο αν:

α) έχουν διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με τον [κανονισμό 2201/2003] [...]».

- 15 Κατά το αιτούν δικαστήριο, ως απόφαση κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α, νοείται η απόφαση που εκδίδεται από δικαστήριο της Αγγλίας ή της Ουαλίας κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 του νόμου για την προστασία του παιδιού του 1989.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 16 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι ο πατέρας, ισπανικής ιθαγένειας, και η μητέρα, υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου (οι οποίοι θα αναφέρονται στο εξής από κοινού ως γονείς), διέμεναν από πολλών ετών στην Ισπανία, όταν γεννήθηκε ο S. στις 27 Μαΐου 2005, και ότι το παιδί έζησε στην Ισπανία μέχρι τις 6 Φεβρουαρίου 2010.
- 17 Κατά την τελευταία αυτή ημερομηνία η μητέρα, κατόπιν του χωρισμού των γονέων τον Νοέμβριο του 2009, μετόικησε με τον S. στο Ηνωμένο Βασίλειο. Κατόπιν της μετοίκησης αυτής, οι γονείς επιχείρησαν, ανεπιτυχώς, να καταλήξουν σε συμφωνία για την εκ περιτροπής άσκηση της επιμέλειας του S., με αποτέλεσμα να υπάρξουν πολλές δίκες στην Ισπανία και στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 18 Στις 21 Ιουλίου 2010 οι γονείς κατέληξαν σε συμφωνία (στο εξής: συμφωνία της 21ης Ιουλίου 2010) σχετικά με την επιμέλεια του S., η οποία ανατέθηκε στη μητέρα, και με το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας του πατέρα. Η συμφωνία αυτή υπογράφηκε από τους γονείς ενώπιον του Γραμματέα του Juzgado de Primera Instancia de Torrox (Πρωτοδικείου του Torrox, Ισπανία). Η συμφωνία της 21ης Ιουλίου 2010 υποβλήθηκε προς έγκριση στο δικαστήριο αυτό, το οποίο εξέδωσε στις 20 Οκτωβρίου 2010 απόφαση με την οποία την επικύρωνε (στο εξής: απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2010).
- 19 Στις 17 Δεκεμβρίου 2010 η μητέρα υπέβαλε αίτηση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 του νόμου για την προστασία του παιδιού του 1989, ενώπιον του Principal Registry of the High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Ηνωμένο Βασίλειο). Με την εν λόγω αίτηση η μητέρα ζήτησε την έκδοση απόφασης σχετικά με τη διαμονή («residence order»), την τροποποίηση των ρυθμίσεων σχετικά με την προσωπική επικοινωνία με το παιδί που περιέχονταν στη συμφωνία της 21ης Ιουλίου 2010 και στην απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2010 («contact order») και την έκδοση απόφασης επί ορισμένου ειδικού ζητήματος («specific issue order»). Ειδικότερα, η μητέρα ζήτησε τον περιορισμό του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας που είχε αναγνωριστεί στον πατέρα με τη συμφωνία αυτή.
- 20 Στις 31 Ιανουαρίου 2011 ο πατέρας υπέβαλε στο ίδιο αυτό δικαστήριο αίτηση εκτέλεσης της απόφασης της 20ής Οκτωβρίου 2010 κατ' εφαρμογή των άρθρων 41 και 47 του κανονισμού 2201/2003.
- 21 Κατά τη συνεδρίαση του High Court της 16ης Δεκεμβρίου 2011 η μητέρα αναγνώρισε ότι, αν ληφθούν υπόψη η συμφωνία της 21ης Ιουλίου 2010 και η απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2010, είχε συμφωνήσει για την παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας του Juzgado de Primera Instancia de Torrox, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 3, του παραπάνω κανονισμού. Κατόπιν αυτού, δήλωσε ότι δεν θα εναντιωνόταν στην εκτέλεση της απόφασης της 20ής Οκτωβρίου 2010, η οποία εκτελέστηκε προσηκόντως, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη συμφωνία της 21ης Ιουλίου 2010. Ειδικότερα, οι συγκεκριμένοι τρόποι άσκησης του δικαιώματος επικοινωνίας του πατέρα με το παιδί καθορίστηκαν λεπτομερώς μέχρι τις 6 Ιανουαρίου 2013.

- 22 Στις 20 Δεκεμβρίου 2011 η μητέρα υπέβαλε στο Juzgado de Primera Instancia de Torrox, δυνάμει του άρθρου 15 του κανονισμού 2201/2003, αίτηση με την οποία ζήτησε να μεταβιβαστεί η παρεκταθείσα δικαιοδοσία στα δικαστήρια της Αγγλίας και της Ουαλίας. Στις 29 Φεβρουαρίου 2012 το Juzgado de Primera Instancia de Torrox εξέδωσε διάταξη επί της αίτησης της μητέρας (στο εξής: διάταξη της 29ης Φεβρουαρίου 2012), κατά την οποία, «με δεδομένο ότι η [απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2010], η οποία έχει εκδοθεί στην προκείμενη υπόθεση, έχει τελεσιδικήσει, ότι η δίκη έχει περατωθεί και ότι δεν υπάρχει καμία άλλη υπόθεση οικογενειακού δικαίου που να εκκρεμεί μεταξύ των διαδίκων ενώπιον του παρόντος δικαστηρίου, δεν υπάρχει κανείς λόγος να αναγνωρισθεί, όπως ζητείται με την αίτηση, η έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας».
- 23 Στις 30 Ιουνίου 2012 η μητέρα υπέβαλε στο High Court νέα αίτηση, με την οποία του ζητούσε να αναγνωρίσει ότι διεθνή δικαιοδοσία σχετικά με τη γονική μέριμνα για τον S. έχουν πλέον, βάσει του άρθρου 8 του κανονισμού 2201/2003, τα δικαστήρια της Αγγλίας και της Ουαλίας, λόγω του ότι το παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του στο Ηνωμένο Βασίλειο. Με απόφαση της 25ης Μαρτίου 2013 το High Court δέχτηκε ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία.
- 24 Στις 21 Μαΐου 2013 το αιτούν δικαστήριο επέτρεψε στον πατέρα να ασκήσει έφεση κατά της απόφασης αυτής του High Court της 25ης Μαρτίου 2013.
- 25 Το High Court θεωρεί ότι, μέχρι την έκδοση απόφασης επί της έφεσης που έχει ασκηθεί, δεν μπορεί να θέσει νέους λεπτομερείς κανόνες σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας με το παιδί, δικαίωμα επί του οποίου ερίζουν οι γονείς. Το High Court, λόγω των αμφιβολιών του ως προς το ζήτημα αν έχει δικαιοδοσία επί της ουσίας ή απλώς δικαιοδοσία ως προς την εκτέλεση της συμφωνίας της 21ης Ιουλίου 2010 και της απόφασης της 20ής Οκτωβρίου 2010, δεν έλαβε καμία απόφαση όσον αφορά τον μετά την 6η Ιανουαρίου 2013 χρόνο.
- 26 Ο πατέρας υποστηρίζει κατ' ουσία, με την έφεσή του, ότι κακώς το High Court έκρινε, με την απόφαση της 25ης Μαρτίου 2013, ότι τα δικαστήρια της Αγγλίας και της Ουαλίας έχουν δικαιοδοσία επί της ουσίας. Κατά τον πατέρα, η δικαιοδοσία που έχει παρεκταθεί κατά το άρθρο 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003 εξακολουθεί να παράγει αποτελέσματα ακόμη και μετά την περάτωση της συγκεκριμένης δίκης και επομένως προσδιορίζει τη δικαιοδοσία ενόψει της ενδεχόμενης άσκησης οποιασδήποτε αγωγής που θα ήταν αναγκαία για την επίλυση ζητημάτων σχετικών με τη γονική μέριμνα για τον S. Ο πατέρας διευκρινίζει επίσης ότι η δικαιοδοσία αυτή, την οποία εξακολουθεί να έχει το δικαστήριο, μπορεί να μεταβιβάζεται, κατά το άρθρο 15 του κανονισμού 2201/2003, εκτός εκκρεμούς δίκης.
- 27 Η μητέρα υποστηρίζει ότι η παρέκταση της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων ενός κράτους μέλους βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003 ισχύει μέχρι να τελεσιδικήσει η δικαστική απόφαση που εκδίδεται στη συγκεκριμένη υπόθεση και δεν εξακολουθεί να ισχύει μετά το χρονικό αυτό σημείο. Η μητέρα θεωρεί επίσης ότι το άρθρο 15 του κανονισμού 2201/2003 έχει εφαρμογή σε συγκεκριμένες μόνο υποθέσεις, οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους, και όχι γενικά στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού, οπότε, αν δεν υπάρχει εκκρεμής υπόθεση, δεν τίθεται ζήτημα παραπομπής κατ' εφαρμογή της παραπάνω διάταξης.
- 28 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το Juzgado de Primera Instancia de Torrox, με διάταξη της 4ης Ιουλίου 2013, όρισε ότι η μη εκτέλεση από τη μητέρα της συμφωνίας της 21ης Ιουλίου 2010 θα επέσυρε χρηματική ποινή ύψους 16 000 ευρώ και εξέτασε το ενδεχόμενο ανάθεσης της επιμέλειας του S. στον πατέρα.

29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Court of Appeal (England & Wales) (Civil division) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Σε περίπτωση που παρεκτείνεται, κατ' εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 3, του [κανονισμού 2201/2003], η διεθνής δικαιοδοσία δικαστηρίου κράτους μέλους όσον αφορά διαφορές γονικής μέριμνας, ισχύει η παρέκταση αυτή μόνο μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης που εκδίδεται στη συγκεκριμένη δίκη ή εξακολουθεί να ισχύει ακόμη και μετά την τελεσιδικία αυτή;
- 2) Επιτρέπει το άρθρο 15 του [κανονισμού 2201/2003] στα δικαστήρια των κρατών μελών να μεταβιβάζουν τη διεθνή δικαιοδοσία σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, αν δεν εκκρεμεί καμία δίκη σχετικά με το συγκεκριμένο παιδί;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

30 Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν η διεθνής δικαιοδοσία σε υποθέσεις γονικής μέριμνας, η οποία παρεκτείνεται, δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003, υπέρ δικαστηρίου κράτους μέλους στην κρίση του οποίου έχουν υποβάλει, κατόπιν συμφωνίας, τη διαφορά τους οι δικαιούχοι της γονικής μέριμνας εξαφανίζεται μόλις τελεσιδικήσει η απόφαση που εκδίδεται στη συγκεκριμένη δίκη ή εξακολουθεί να ισχύει ακόμη και μετά την τελεσιδικία αυτή.

Επί της λυσιτέλειας και του παραδεκτού του πρώτου ερωτήματος

- 31 Πρέπει ευθύς εξαρχής να απορριφθούν τα επιχειρήματα που προβάλλουν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ισπανική Κυβέρνηση για να αποδείξουν ότι το πρώτο ερώτημα είναι αλυσιτελές και απαράδεκτο. Η Επιτροπή ισχυρίζεται, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι από τη διάταξη της 29ης Φεβρουαρίου 2012 συνάγεται ότι το Juzgado de Primera Instancia de Torrox έκρινε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003, ότι δεν είχε διεθνή δικαιοδοσία, οπότε το αιτούν δικαστήριο υποχρεούται, δυνάμει του άρθρου 21 του ίδιου κανονισμού, να αναγνωρίσει τη διάταξη αυτή.
- 32 Η Ισπανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά ζήτημα αναγνώρισης και εκτέλεσης της απόφασης της 20ής Οκτωβρίου 2010, καθώς και απαγόρευσης της αναθεώρησης της απόφασης αυτής επί της ουσίας, κατά την έννοια των άρθρων 21, 26, 41 και 47 του κανονισμού 2201/2003, αφού η αίτηση της μητέρας για αναθεώρηση της συμφωνίας της 21ης Ιουλίου 2010 και της παραπάνω απόφασης υποβλήθηκε πριν καν παρέλθουν δύο μήνες από την έκδοση της απόφασης αυτής.
- 33 Εντούτοις, πρώτον, όπως υποστήριξαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Ισπανική Κυβέρνηση και οι γονείς και όπως ομολόγησε ουσιαστικά η Επιτροπή, από κανένα στοιχείο δεν μπορεί να συναχθεί ότι η διάταξη της 29ης Φεβρουαρίου 2012 εμπεριέχει οποιαδήποτε κρίση σχετικά με τη δικαιοδοσία του ισπανικού δικαστηρίου επί της ουσίας, η οποία να πρέπει να αναγνωριστεί από το αιτούν δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 21 του κανονισμού 2201/2003.
- 34 Δεύτερον, όπως υποστήριξαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η μητέρα και η Επιτροπή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η υπόθεση της κύριας δίκης και το πρώτο ερώτημα δεν αφορούν, παρά τα υποστηριζόμενα από την Ισπανική Κυβέρνηση, ζήτημα αναγνώρισης και εκτέλεσης της απόφασης της 20ής Οκτωβρίου 2010, καθώς και απαγόρευσης της αναθεώρησης της απόφασης αυτής επί της ουσίας,

κατά την έννοια των άρθρων 21, 26, 41 και 47 του κανονισμού 2201/2003, αλλά το ζήτημα αν το αιτούν δικαστήριο έχει δικαιοδοσία, βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, για τις διαφορές γονικής μέριμνας.

- 35 Ειδικότερα, πρέπει να διευκρινιστεί ότι κάθε ζήτημα σχετικό με το βάσιμο της αίτησης της μητέρας ή του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα της αίτησης αυτής, η οποία υποβλήθηκε στα δικαστήρια της Αγγλίας και της Ουαλίας πριν παρέλθουν δύο μήνες από την έκδοση της απόφασης της 20ής Οκτωβρίου 2010 και που επιδίωκε τη μεταρρύθμιση των όρων της συμφωνίας της 21ης Ιουλίου 2010, άρα και την αντικατάσταση της απόφασης αυτής, πρέπει να κρίνεται, σύμφωνα με τα άρθρα 8 έως 15 του κανονισμού 2201/2003, από το δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία για τις διαφορές γονικής μέριμνας.
- 36 Εξάλλου, δεδομένου ότι δεν αμφισβητείται εν προκειμένω ότι μέχρι τη σημερινή ημερομηνία δεν έχει εκδοθεί καμία δικαστική απόφαση σχετική με τη γονική μέριμνα για τον S. και ότι συνεπώς η απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2010 ούτε έχει μεταρρυθμιστεί ούτε έχει αντικατασταθεί, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η εν λόγω απόφαση εξακολουθεί μέχρι σήμερα να είναι πλήρως εκτελεστή.

Επί της ουσίας

- 37 Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003, υπενθυμίζεται ότι για την ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο το γράμμα της και ο σκοπός της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (απόφαση Van Buggenhout και Van de Mierop, C-251/12, EU:C:2013:566, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 38 Συναφώς επισημαίνεται ότι η δικαιοδοσία ενός δικαστηρίου εξακριβώνεται, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, «κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής» και, κατά το άρθρο 12, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού, «κατά την ημερομηνία που επελήφθη το δικαστήριο». Το δε άρθρο 16 του εν λόγω κανονισμού διευκρινίζει ότι ένα δικαστήριο θεωρείται ως επιληφθέν «από της καταθέσεως στο δικαστήριο του εισαγωγικού εγγράφου της δίκης».
- 39 Εξάλλου, όσον αφορά την παρέκταση της δικαιοδοσίας, το άρθρο 12, παράγραφος 3, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι κατά την ημερομηνία κατά την οποία επιλαμβάνεται το δικαστήριο πρέπει η δικαιοδοσία των δικαστηρίων του άλλου κράτους μέλους και όχι του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής να έχει γίνει ρητώς ή κατ' άλλον ανεπιφύλακτο τρόπο αποδεκτή από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της διαδικασίας.
- 40 Από το γράμμα των άρθρων 8, παράγραφος 1, και 12, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού συνάγεται συνεπώς ότι η δικαιοδοσία ενός δικαστηρίου για διαφορές γονικής μέριμνας πρέπει να εξακριβώνεται και να προσδιορίζεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, όταν το δικαστήριο αυτό επιλαμβάνεται ορισμένης υπόθεσης, πράγμα που σημαίνει ότι η δικαιοδοσία αυτή δεν εξακολουθεί να ισχύει μετά την περάτωση μιας εκκρεμούς διαδικασίας.
- 41 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα άρθρα 8, παράγραφος 1, και 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003, η αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού αυτού διευκρινίζει ότι κατά πρώτο λόγο δικαιοδοσία έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού. Σε απόλυτη αντιστοιχία με την αιτιολογική σκέψη αυτή, το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού προβλέπει ότι η γενική δικαιοδοσία στις υποθέσεις γονικής μέριμνας προσδιορίζεται σε συνάρτηση με τη διαμονή αυτή.

- 42 Δυνάμει αυτής της αιτιολογικής σκέψης 12 και του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 2201/2003, δεν επιτρέπεται άλλη δικαιοδοσία πέρα από αυτή τη γενική δικαιοδοσία παρά μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις αλλαγής της διαμονής του παιδιού, τις οποίες προβλέπει κυρίως το άρθρο 9 του κανονισμού αυτού, ή κατόπιν συμφωνίας των δικαιούχων της γονικής μέριμνας, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού.
- 43 Εξάλλου, από το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 προκύπτει ότι, σε περίπτωση αλλαγής της συνήθους διαμονής του παιδιού, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του διατηρούν τη δικαιοδοσία τους μόνο για να τροποποιούν αποφάσεις που έχουν εκδοθεί από τα δικαστήρια αυτά πριν από τη μετοικεσία του παιδιού, εν πάση δε περίπτωση δεν την διατηρούν για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών.
- 44 Όσον αφορά τους σκοπούς που επιδιώκονται με τον κανονισμό 2201/2003, τονίζεται ότι, κατά την αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού αυτού, οι κανόνες αρμοδιότητας που θεσπίζονται δυνάμει του κανονισμού αυτού για τις υποθέσεις γονικής μέριμνας έχουν διαμορφωθεί υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, και ειδικότερα του κριτηρίου της εγγύτητας, και ότι μία από τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 12, παράγραφος 3, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού είναι ότι οποιαδήποτε παρέκταση αρμοδιότητας συμφωνείται βάσει του κανονισμού αυτού πρέπει να εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού.
- 45 Κατά συνέπεια, η δικαιοδοσία στις υποθέσεις γονικής μέριμνας πρέπει να προσδιορίζεται, κατά πρώτο λόγο, σε συνάρτηση με το συμφέρον του παιδιού.
- 46 Όπως όμως τόνισαν ορθά η μητέρα, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, μολονότι η παρέκταση δικαιοδοσίας που έχει γίνει αποδεκτή, για συγκεκριμένη διαδικασία, από αυτούς που μπορούν να ασκούν τη γονική μέριμνα ενός μικρού παιδιού μπορεί να θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί το συμφέρον του παιδιού, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι αυτή η κατόπιν παρέκτασης δικαιοδοσία εξακολουθεί, ακόμη και μετά την περάτωση της διαδικασίας για την οποία έγινε αποδεκτή η παρέκταση και καθ' όλη τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας του ενδιαφερόμενου, να εξυπηρετεί, εν πάση περιπτώσει, το συμφέρον του.
- 47 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όταν ένα δικαστήριο επιλαμβάνεται μιας υπόθεσης κατά το άρθρο 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003, το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού διασφαλίζεται μόνο εφόσον εξετάζεται, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, αν η επιδιωκόμενη παρέκταση δικαιοδοσίας εξυπηρετεί το συμφέρον αυτό.
- 48 Επιπλέον, δεδομένου ότι σκοπός του εν λόγω άρθρου 12, παράγραφος 3, είναι να παρέχεται στους δικαιούχους της γονικής μέριμνας η δυνατότητα να υποβάλλουν, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ τους και υπό ορισμένες άλλες προϋποθέσεις, στην κρίση ορισμένου δικαστηρίου ζητήματα που αφορούν τη γονική μέριμνα, για την εξέταση των οποίων το δικαστήριο αυτό δεν έχει καταρχήν δικαιοδοσία, δεν μπορεί να γίνεται κατά τεκμήριο δεκτό ότι η συμφωνία αυτή εξακολουθεί οπωσδήποτε να ισχύει, ακόμη και μετά την περάτωση της οικείας διαδικασίας, καθώς και σε σχέση με άλλα ζητήματα που θα μπορούσαν να ανακύψουν μεταγενέστερα.
- 49 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η παρέκταση δικαιοδοσίας βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003 ισχύει μόνο για τη συγκεκριμένη διαδικασία της οποίας επιλαμβάνεται το δικαστήριο του οποίου η δικαιοδοσία παρεκτείνεται και ότι η δικαιοδοσία αυτή εξαφανίζεται μόλις περατωθεί οριστικά η διαδικασία αυτή, την οποία αφορούσε η παρέκταση, με αποτέλεσμα να αποκτά δικαιοδοσία το δικαστήριο που έχει γενική δικαιοδοσία κατ' εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού.

- 50 Κατόπιν των παραπάνω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η διεθνής δικαιοδοσία σε διαφορές γονικής μέριμνας, η οποία παρεκτείνεται, δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003, υπέρ δικαστηρίου κράτους μέλους στην κρίση του οποίου έχουν υποβάλει, κατόπιν συμφωνίας, τη διαφορά τους οι δικαιούχοι της γονικής μέριμνας εξαφανίζεται μόλις τελεσιδικήσει η απόφαση που εκδίδεται στη συγκεκριμένη δίκη.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 51 Κατόπιν της απάντησης του Δικαστηρίου στο πρώτο ερώτημα, δεν χρειάζεται να δοθεί απάντηση στο δεύτερο, το οποίο υποβλήθηκε για την περίπτωση κατά την οποία η δικαιοδοσία σε διαφορές γονικής μέριμνας, η οποία έχει παρεκταθεί δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 2201/2003, θα εξακολουθούσε να ισχύει ακόμη και μετά την οριστική περάτωση της διαδικασίας την οποία αφορούσε η παρέκταση.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 52 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Η διεθνής δικαιοδοσία σε διαφορές γονικής μέριμνας, η οποία παρεκτείνεται, δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, υπέρ δικαστηρίου κράτους μέλους στην κρίση του οποίου έχουν υποβάλει, κατόπιν συμφωνίας, τη διαφορά τους οι δικαιούχοι της γονικής μέριμνας εξαφανίζεται μόλις τελεσιδικήσει η απόφαση που εκδίδεται στη συγκεκριμένη δίκη.

(υπογραφές)